

**MORSKI
INSTYTUT
RYBACKI**

**PAŃSTWOWY
INSTYTUT
BADAWCZY**

Fundusze Europejskie
dla Rybactwa

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

ZASTOSOWANIE HYDROLIZATÓW PROTEIN Z RYB W PASZACH DLA AKWAKULTURY

dr hab. inż. Joanna Szlinder-Richert, prof. MIR-PIB

Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy

PRZYSZŁOŚĆ AKWAKULTURY

Ostróda, czerwiec 2026

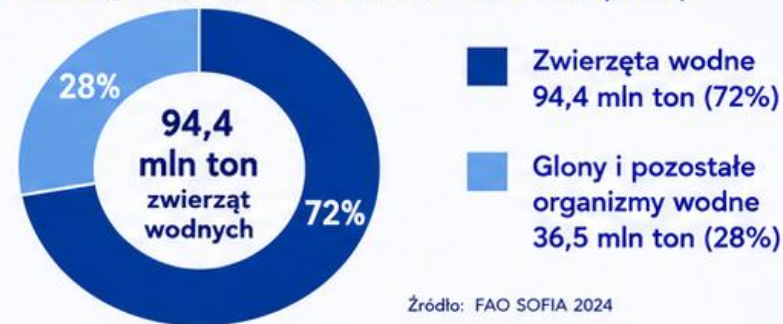
DYNAMICZNY WZROST AKWAKULTURY ZWIĘKSZA ZAPOTRZEBOWANIE NA ZRÓWNOWAŻONE KOMPONENTY PASZOWE

ŚWIATOWA PRODUKCJA AKWAKULTURY (mln ton)

Produkcja akwakultury osiągnęła 130,9 mln ton w 2022 r., z czego 94,4 mln ton stanowiły zwierzęta wodne.

STRUKTURA ŚWIATOWEJ AKWAKULTURY (2022)

Źródło: FAO SOFIA 2024

PRODUKCJA PASZ DLA AKWAKULTURY

53 mln ton pasz (2024)

Globalna produkcja pasz dla akwakultury

Rosnąca produkcja ryb =
rosnące zapotrzebowanie
na składniki paszowe

Źródło: Alltech Agri-Food Outlook 2025

WYMAGANIA WOBEC NOWYCH KOMPONENTÓW PASZOWYCH

- ✓ wysoka wartość odżywcza
- ✓ wysoka strawność
- ✓ bezpieczeństwo stosowania
- ✓ stabilna dostępność surowca
- ✓ konkurencyjny koszt
- ✓ niski ślad środowiskowy
- ✓ zgodność z zasadami gospodarki obiegu zamkniętego

Dalszy wzrost produkcji akwakultury jest uzależniony od dostępności zrównoważonych komponentów paszowych. Produkty uboczne przetwórstwa ryb mogą stanowić lokalne źródło wysokiej jakości białka do produkcji pasz dla akwakultury.

ŹRÓDŁA:

- FAO. 2024. The State of World Fisheries and Aquaculture 2024 (SOFIA). Rome, FAO.
- Alltech. 2025. Agri-Food Outlook 2025 – Global Aquafeed Production Survey.

PRODUKTY UBOCZNE Z POLSKIEGO PRZETWÓRSTWA RYB JAKO KOMPONENT PASZ DLA AKWAKULTURY

POLSKIE PRZETWÓRSTWO RYB

- Polska należy do największych przetwórców ryb w Europie.
- Dominujące gatunki:

łosoś atlantycki
dorsz
mintaj
plamiak
morszczuk

Znaczne ilości
produktów
ubocznych
powstają na każdym
etapie przetwórstwa.

PRODUKTY UBOCZNE

Głowy

Skóry

Kręgosłupy

AKTUALNE ZAGOSPODAROWANIE

mączka rybna

karmy dla zwierząt

olej rybny

eksport surowca

PROBLEM

- Znaczna część produktów ubocznych sprzedawana jest jako surowiec o niskiej wartości dodanej.
- Nie wszystkie frakcje cieszą się takim samym zainteresowaniem odbiorców.
- Szczególnie ograniczony popyt dotyczy często kręgosłupów rybnych.

PYTANIE BADAWCZE

Czy produkty uboczne z polskiego przetwórstwa ryb mogą stanowić wartościowe źródło białka dla pasz stosowanych w akwakulturze?

MAŁCZKA RYBNA A HYDROLIZATY PROTEIN RYBNYCH NAJWAŻNIEJSZE RÓŻNICE

1. CZYM RÓŻNIĄ SIĘ POD WZGLĘDEM SKŁADU?

MAŁCZKA RYBNA

Skład:

- ✓ pełnowartościowe białko
- ✓ peptydy długolłańcuchowe
- ✓ tłuszcze rybne
- ✓ składniki mineralne (Ca, P)
- ✓ niewielka ilość wolnych aminokwasów

Charakterystyka:

- białko w postaci dużych cząsteczek
- wolniejsze trawienie
- źródło białka podstawowego

HYDROLIZATY PROTEIN RYBNYCH

Skład:

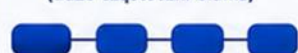
- ✓ krótkie peptydy
- ✓ oligopeptydy
- ✓ wolne aminokwasy
- ✓ peptydy bioaktywne
- ✓ związki smakowo-zapachowe

Charakterystyka:

- małe cząsteczki
- szybkie wchłanianie
- wysoka biodostępność
- działanie funkcjonalne

WIZUALIZACJA

MAŁCZKA RYBNA
(duże cząsteczki białka)

HYDROLIZAT
(krótkie peptydy i aminokwasy)

2. JAK SĄ OTRZYMYWANE?

MAŁCZKA RYBNA

Surowiec rybny

GOTOWANIE

PRASOWANIE

SUSZENIE

MIELENIE

MAŁCZKA RYBNA

Efekt produktu końcowego

- ✓ zachowana struktura białka
- ✓ wysoka koncentracja składników
- ✓ dobra trwałość magazynowa

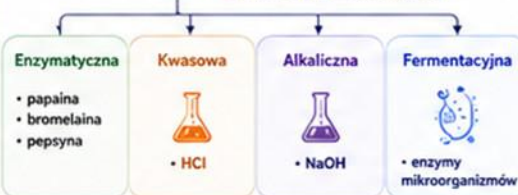
HYDROLIZATY PROTEIN

Surowiec rybny

HYDROLIZA
(enzymatyczna, kwasowa,
alkaliczna lub fermentacyjna)

ROZPAD BIAŁEK

SUSZENIE /
ZAGĘSZCZANIE

HYDROLIZAT PROTEIN

Efekt produktu końcowego

- ✓ rozpad białek do peptydów
- ✓ wysoka dostępność aminokwasów
- ✓ obecność peptydów bioaktywnych

3. PORÓWNANIE WŁAŚCIWOŚCI

Cecha	Małczka rybna	Hydrolizat
Profil EAA	★★★★★	★★★★★
Strawność	★★★★☆	★★★★★
Smakowość	★★★★☆	★★★★★
Szybkość wchłaniania	★★★★☆	★★★★★
Biodostępność aminokwasów	★★★★☆	★★★★★
Peptydy bioaktywne	★★★☆☆	★★★★★
Źródło białka podstawowego	★★★★★	★★★☆☆
Składnik funkcjonalny	★★★☆☆	★★★★★

NAJWAŻNIEJSZE KORZYŚCI HYDROLIZATÓW

szybsze
trawienie

szybsze
wchłanianie

wyższa
smakowość

potencjalna
poprawa FCR

wsparcie
zdrowia jelit

potencjalna
poprawa
odporności

MAŁCZKA RYBNA I HYDROLIZATY NIE KONKURUJĄ ZE SOBĄ — PEŁNIĄ RÓŻNE FUNKCJE

MAŁCZKA RYBNA

→ podstawowe źródło białka i aminokwasów

HYDROLIZATY PROTEIN RYBNYCH

→ funkcjonalny składnik poprawiający smakowość,
strawność i wykorzystanie paszy

ŹRÓDŁA: FAO (2011). Feed Ingredients and Fertilizers for Farmed Aquatic Animals – Sources and Composition.

Kristinsson H.G., Rasco B.A. (2000). Fish Protein Hydrolysates: Production, Biochemical and Functional Properties.

Chalamaiah M. et al. (2012). Fish Protein Hydrolysates: Proximate Composition, Functional Properties and Applications.

Hou Y. et al. (2017). Fish Protein Hydrolysates as Functional Feed Ingredients in Aquaculture.

Shahidi F., Synowiecki J. (1997). Protein Hydrolysates from Seafood Processing Discards.

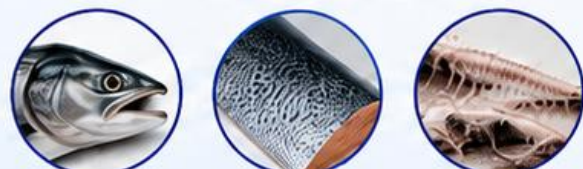
POLSKIE PRZETWÓRSTWO RYBNE JAKO ŹRÓDŁO SUROWCA DO PRODUKCJI HYDROLIZATÓW

ŁOSOŚ ATLANTYCKI

≈ 240
tys. ton
surowca rocznie

PRODUKTY UBOCZNE

Głowy

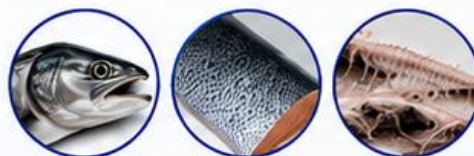
Skóry

Kręgosłupy

33–44% masy surowca

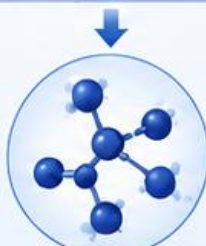
79–106 tys. ton
produktów ubocznych

OD PRODUKTÓW UBOCZNYCH DO HYDROLIZATU

Produkty uboczne ryb

HYDROLIZA ENZYMATYCZNA
papaina • bromelaina

HYDROLIZAT
PROTEIN RYBNYCH

Dane MIR-PIB

WYDAJNOŚĆ
PROCESU

10–15%

(skóry, kręgosłupy
i szkielet mięśniowa)

ZAWARTOŚĆ
BIAŁKA

>90%

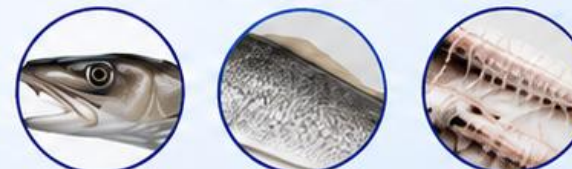
RYBY BIAŁE

(dorsz, mintaj, morszczuk, czarniak, plamiak)

≈ 211
tys. ton
rocznie

PRODUKTY UBOCZNE

Głowy

Skóry

Kręgosłupy

40–60% masy surowca

84–127 tys. ton
produktów ubocznych

SZACOWANY POTENCJAŁ PRODUKCJI HYDROLIZATÓW W POLSCE

Źródło surowca	Produkty uboczne	Hydrolizaty*
Łosoś	79–106 tys. t	8–12 tys. t
Ryby białe	84–127 tys. t	8–19 tys. t

ŁĄCZNIE

16–30
tys. ton

hydrolizatów protein rybnych
rocznie

* przy założeniu wydajności hydrolizy enzymatycznej 10–15%

EAA SCORE ≈ 80

Profil aminokwasowy bardzo dobrze
dopasowany do wymagań ryb hodowlanych

PRODUKTY UBOCZNE PRZETWÓRSTWA ŁOSOŚIA I RYB BIAŁYCH STANOWIĄ CENNE ŹRÓDŁO SUROWCA DO PRODUKCJI WYSOKOBIAKOWYCH HYDROLIZATÓW PROTEIN RYBNYCH (>90% BIAŁKA).

Źródło:

- Eurofish (2024) – Health Fish Processing Sector
- NISC (2025) – Whitefish Market Analysis Poland
- MIR-PIB (2024) – Przetwórstwo ryb w Polsce – raport branżowy
- FAO (2025) – Fishery and Aquaculture By-Products GLOBAL Review

RODZAJE PASZ STOSOWANYCH W AKWAKULTURZE

TECHNOLOGIE STOSOWANE W PRODUKCJI PASZ

ROZDRABNIANIE
surowców

MIESZANIE
składników

KONDYCJONOWANIE
nawilżanie, para,
temperatura

FORMOWANIE
peletowanie
lub ekstruzja

SUSZENIE
stabilizacja paszy

NAŁUSZCZANIE
powlekanie olejem

CHŁODZENIE
I PAKOWANIE
zapewnienie jakości

TYP PASZY	TECHNOLOGIA PRODUKCJI	ZASTOSOWANIE	ZALETY	WADY
PASZE PELETOWANE TONĄCE (GRANULAT)	Mieszanie → kondycjonowanie → peletowanie → suszenie	Gatunki denne i wszystkożerne, stosowane głównie dla karpia	+ niższe koszty produkcji + dobra stabilność w wodzie + odpowiednie dla wielu gatunków	- mniejsza strawność niż w paszach ekstrudowanych - ograniczona możliwość regulacji wyporności
PASZE EKSTRUOWANE PŁYWAJĄCE	Mieszanie → kondycjonowanie → ekstruzja (z ekspansją) → suszenie → nałuszczenie	Gatunki żerujące w toni o ograniczonej zdolności do żerowania przy dnie	+ wysoka strawność + dobra stabilność w wodzie + możliwość uzyskania różnych rozmiarów i gęstości + większa kontrola nad składem i jakością	- wyższe koszty inwestycyjne - większe zużycie energii - wrażliwość na przegrzanie (utrata składników wrażliwych)
PASZE EKSTRUOWANE TONĄCE	Mieszanie → kondycjonowanie → ekstruzja (bez ekspansji) → suszenie → nałuszczenie	Gatunki denne i wszystkożerne żerujące przy dnie	+ wysoka strawność + wysoka stabilność w wodzie + możliwość precyzyjnego dopasowania składu + dobra kontrola jakości i kształtu	- wyższe koszty inwestycyjne - większe zużycie energii

CZYNNIKI KLUCZOWE PODCZAS PRODUKCJI PASZY

WYSOKA JAKOŚĆ SUROWCÓW
wartość odżywcza, świeżość,
bezpieczeństwo mikrobiologiczne

ODPOWIEDNI SKŁAD I BILANS
SKŁADNIKÓW POKARMOWYCH
białko, lipidy, węglowodany, witaminy,
minerały, aminokwasy

PARAMETRY PROCESU
technologia, temperatura,
wilgotność, czas kondycjonowania
i ekstruzji

STABILNOŚĆ PASZY W WODZIE
trwałość granulatu, ograniczenie
wypłukiwania składników

SMAKOWITOŚĆ I POBIERANIE PASZY
atrakcyjny zapach, wielkość i kształt
granulatu, kolor

BEZPIECZEŃSTWO I POWTARZALNOŚĆ
JAKOŚCI
kontrola zanieczyszczeń, identyfikowalność,
powtarzalność składu

ŹRÓDŁA INFORMACJI

- FAO. 2020. Aquafeed formulation and production. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 643. Rome. <https://doi.org/10.4060/ca9228en>
- Tacon, A.G.J. & Metian, M. 2008. Fishing for feed or fishing for food: increasing global competition for small pelagic forage fish. *Ambio*, 37(6): 294–302.
- Gatlin, D.M. III, Barrows, F.T., Brown, P., Dabrowski, K., Gaylord, T.G., Hardy, R.W., Herman, E., Hu, G., Krogdahl, Å., Nelson, R., Overturf, K., Rust, M., Solos, Salesi, J., Sikorski, J., Stone, D., Wilson, R., Wurtele, E.S. 2007. Exploring the formulation of sustainable plant protein based aquafeeds. *Aquaculture Research*, 38(6): 551–579.
- Naylor, R.L., Hardy, R.W., Buschmann, A.H. 2021. Aquaculture Feeds and Sustainability, *Annual Review of Environment and Resources*, 46: 199–168.

WYMAGANIA STAWIANE PASZOM

ZBILANSOWANA GATUNKOWO

Dostosowana do potrzeb żywieniowych danego gatunku i etapu produkcji.

BEZPIECZNA MIKROBIOLOGICZNIE I CHEMICZNIE

Wolna od patogenów, mykotoksyn, metali ciężkich i pozostałości chemicznych.

STRAWNA

Składniki łatwo przyswajalne, zapewniające wysokie wykorzystanie składników odżywczych.

STABILNA W WODZIE

Zachowuje strukturę, nie rozpada się zbyt szybko, ogranicza straty składników odżywczych i zanieczyszczenie wody.

CHĘTNIE POBIERANA

Atrakcyjna smakowo i zapachowo, odpowiednia forma i wielkość granulatu.

POWTARZALNA JAKOŚCIOWO

Stały skład, wartość odżywcza i właściwości fizyczne w każdej partii produkcyjnej.

EKONOMICZNA

Zapewnia dobre wyniki chowu przy optymalnym koszcie produkcji.

WYMAGANIA PRAWNE

W UE pasze muszą być:

- ✓ bezpieczne
- ✓ prawidłowo oznakowane
- ✓ identyfikowalne
- ✓ zgodne z wymaganiami dotyczącymi wprowadzania do obrotu.

Rozporządzenie (WE) nr 767/2009 obejmuje m.in.:

- etykietowanie
- opakowanie
- prezentację
- stosowanie pasz

Dodatki paszowe reguluje rozporządzenie (WE) nr 1831/2003.

Dodatki dzielone są m.in. na:

- technologiczne
  - sensoryczne
  - żywieniowe
  - zootechniczne
- ✓ Stosować można tylko dodatki autoryzowane.

ŹRÓDŁA INFORMACJI

- Tacon, A.G.J., Metian, M. i Hasan, M.R. 2009. Feed ingredients and fertilizers for farmed aquatic animals – Sources and composition. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 540. FAO, Rzym.
- Rozporządzenie (WE) nr 767/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie wprowadzania do obrotu i stosowania pasz oraz zmieniające je rozporządzenie (UE) 2017/2279.
- Rozporządzenie (WE) nr 1831/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie dodatków paszowych.

GŁÓWNE SKŁADNIKI PASZ I ICH FUNKCJE

SKŁADNIK

FUNKCJE

BIAŁKO

Budulec tkanek, enzymów i hormonów;
wspiera wzrost i regenerację organizmu.

WĘGLOWODANY

Główne źródło energii; wspierają pracę układu
nerwowego i procesy metaboliczne.

TŁUSZCZE

Skoncentrowane źródło energii; dostarczają niezbędnych
kwasów tłuszczowych; wspierają wchłanianie witamin.

WITAMINY I MINERAŁY

Regulują procesy metaboliczne; wzmacniają odporność;
wpływają na zdrowie i prawidłowy rozwój.

SKŁADNIKI FUNKCJONALNE (np. probiotyki, prebiotyki, immunostymulatory)

Wspierają zdrowie jelit i odporność; poprawiają wykorzystanie
składników odżywczych i efektywność żywienia.

DODATKI TECHNOLOGICZNE (np. lepszczka, przeciwutleniacze, stabilizatory)

Zapewniają jakość i trwałość paszy; ułatwiają proces produkcji
i poprawiają stabilność składników odżywczych.

ŹRÓDŁA SKŁADNIKÓW PASZ

ŹRÓDŁA BIAŁKA

ZWIERZĘCE

- mączka rybna
- produkty uboczne rybołówstwa
- mączki z drobiu
- mączki mięsno-kostne
- mączki z owadów

ROŚLINNE

- śruta sojowa
- śruta rzepakowa
- śruta słonecznikowa
- groch, bobik
- gluten pszenny
- gluten kukurydziany

JEDNOKOMÓRKOWE

- drożdże
- algi
- bakterie
- biomasa fermentacyjna

ŹRÓDŁA TŁUSZCZÓW

OLEJE MORSKIE

- olej rybny
- oleje z produktów ubocznych przetwórstwa ryb

TŁUSZCZE ZWIERZĘCE

- tłuszcz drobiowy
- tłuszcz wieprzowy
- łój wołowy

OLEJE ROŚLINNE

- olej rzepakowy
- olej sojowy
- olej słonecznikowy
- olej lniany

ŹRÓDŁA WĘGLOWODANÓW

ZBOŻA

- pszenica
- kukurydza
- jęczmień
- owies

PRODUKTY SKROBIOWE

- skrobia pszenna
- skrobia kukurydziana

PRODUKTY UBOCZNE PRZEMYSŁU ZBOŻOWEGO

- ❖ otręby
- ❖ śruty zbożowe
- ❖ młóto

JAK OCENIAMY JAKOŚĆ BIAŁKA? – EAA SCORE

1. CO TO JEST EAA?

EAA (Essential Amino Acids)
= aminokwasy egzogenne,
których ryby nie potrafią syntetyzować
i muszą otrzymywać z paszą.

PROFIL REFERENCYJNY EAA DLA RYB HODOWLANYCH (% sumy EAA)³

Leucyna	(Leu)	13,5%
Lizyna	(Lys)	13,3%
Arginina	(Arg)	11,6%
Treonina	(Thr)	10,6%
Fenylalanina	(Phe)	9,5%
Walina	(Val)	9,5%
Izoleucyna	(Ile)	7,5%
Tyrozyna	(Tyr)	6,5%
Metionina	(Met)	5,4%
Histydyna	(His)	4,8%
Cysteina	(Cys)	2,7%
Tryptofan	(Trp)	1,7%

Metionina jest najczęściej
aminokwasem **limitującym** w składnikach
pasz pochodzenia roślinnego i wielu
alternatywnych źródłach białka.

EAA Score odpowiada poziomowi najbardziej ograniczającego aminokwasu
względem wymagań ryb. Im wyższy EAA Score, tym lepsze dopasowanie białka
do potrzeb ryb i mniejsza potrzeba suplementacji aminokwasów syntetycznych.

ŹRÓDŁO: FAO. Feed Ingredients and Fertilizers for Farmed Aquatic Animals – Sources and Composition,
rozdz. 6.1, tabela 58, s. 133–138; profil wymagań EAA wg Ogino (1980).

2. JAK LICZONY JEST EAA SCORE?

KROK 1

Obliczamy udział każdego
aminokwasu w całkowitej
puli EAA w składniku.

KROK 2

Porównujemy udział
każdego aminokwasu
z wymaganiami ryb.

KROK 3

Wyznaczamy aminokwas
najbardziej ograniczający
(najniższy stosunek).

$$\text{EAA SCORE} = \frac{\text{aminokwas w składniku}}{\text{wymaganie ryby}} \times 100$$

PRZYKŁAD

Met

metionina
(aminokwas
limitujący)

zawartość Met w składniku = 3,5% EAA

wymaganie Met u ryb = 5,4% EAA

$$\text{EAA Score} = \frac{3,5}{5,4} \times 100 = \mathbf{65}$$

To właśnie metionina ogranicza wartość
wykorzystania całego białka w diecie.

3. PRZYKŁADY SKŁADNIKÓW BIAŁKOWYCH

NAJWYŻSZY EAA SCORE

Profil najbardziej zbliżony do potrzeb ryb.

	Mączka z kałamarnicy (Squid meal)	80	limitując: lizyna
	Mączka z ryb białych (White fishmeal)	80	limitując: fenylalanina
	Mączka z kryla (Krill meal)	76	limitując: treonina
	Candida sp.	73	limitując: arginina

NAJNIŻSZY EAA SCORE

Duże odchylenie od profilu wymagań ryb.

	Larwy muchy czarnej (Black soldier fly larvae)	16	limitując: cysteina
	Fasola / groch strączkowy (Bean / Pea)	20–22	limitując: metionina
	Hydrolizaty z piór (Feather protein hydrolysate)	26	limitując: metionina

BIAŁKO RYBNE I HYDROLIZATY PROTEIN RYBNYCH W PASZACH DLA AKWAKULTURY

1. DLACZEGO BIAŁKO RYBNE JEST NAJLEPSZE?

O wartości żywieniowej białka decydują:

- Profil aminokwasów egzogennych (EAA)
- Strawność białka
- Smakowitość i pobranie paszy

PROFIL AMINOKWASOWY BIAŁKA RYBNEGO

- ✓ wysoka zawartość lizyny
- ✓ wysoka zawartość metioniny
- ✓ dobre dopasowanie do wymagań ryb

STRAWNOŚĆ (%)

część składników odżywczych pobranych z paszą, która została strawiona i wchłonięta przez organizm ryby.

Wysoka zawartość białka nie oznacza automatycznie wysokiej wartości żywieniowej. O wykorzystaniu białka przez ryby decydują jednocześnie: profil aminokwasowy, strawność oraz pobranie paszy.

2. DLACZEGO STRAWNOŚĆ JEST TAK WAŻNA?

PASZA

TRAWIENIE

WCHŁANIANIE

WZROST RYBY

Wysoka strawność oznacza:

- ✓ lepsze wykorzystanie składników odżywczych
- ✓ szybszy wzrost
- ✓ niższy FCR
- ✓ mniejsze wydalanie azotu
- ✓ mniejsze obciążenie środowiska

CO TO JEST FCR?

FCR (Feed Conversion Ratio) = ilość paszy potrzebna do uzyskania 1 kg przyrostu masy ryby.

WZÓR

$$FCR = \frac{\text{kg paszy}}{\text{kg przyrostu}}$$

PRZYKŁAD

1,0 kg paszy → 1 kg przyrostu → FCR = 1,0

1,5 kg paszy → 1 kg przyrostu → FCR = 1,5

➔ Im niższy FCR, tym efektywniejsze żywienie.

3. CZYM SĄ HYDROLIZATY PROTEIN RYBNYCH?

Hydrolizaty protein rybnych (FPH)

= mieszanina peptydów, oligopeptydów i wolnych aminokwasów powstała w wyniku kontrolowanej hydrolizy białek rybnych.

SCHEMAT PRODUKCJI

Surowiec rybny

(mięso ryb, produkty uboczne przetwórstwa)

HYDROLIZA

Enzymatyczna (proteazy)

- papaina
- bromelaina
- pepsyna

- ✓ najczęściej stosowana
- ✓ wysoka wartość odżywcza
- ✓ kontrolowany stopień hydrolizy

Kwasowa

- HCl

- ✓ szybka
- ✗ degradacja części aminokwasów

Alkaliczna

- NaOH

- ✓ wysoki stopień hydrolizy
- ✗ możliwość uszkodzenia aminokwasów

Fermentacyjna

- enzymy mikroorganizmów

- ✓ łagodny proces
- ✗ dłuższy czas procesu

HYDROLIZAT PROTEIN RYBNYCH

bioaktywne peptydy

krótkie peptydy

wolne aminokwasy

związki smakowo-zapachowe

HYDROLIZATY PROTEIN RYBNYCH ŁĄCZĄ ZALETY WYSOKIEJ JAKOŚCI BIAŁKA I WYSOKIEJ STRAWNOŚCI

lepsza dostępność aminokwasów

szybsze wchłanianie peptydów

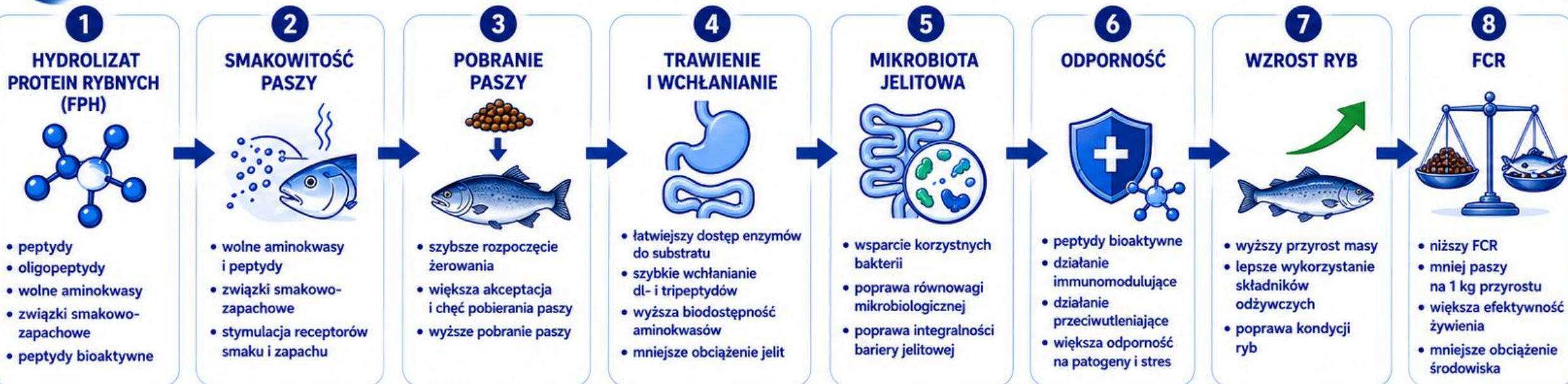
wysoka smakowitość paszy

potencjalna poprawa wzrostu i wykorzystania paszy

STADIA MŁODOCIANE (larwy, narybek, podchowany narybek)

Znaczenie FPH jest bardziej funkcjonalne

- ✓ niedojrzały układ pokarmowy
- ✓ ograniczona aktywność enzymów trawiennych
- ✓ wysokie wymagania pokarmowe
- ✓ silny efekt smakowości
- ✓ szybszy wzrost
- ✓ wyższa przeżywalność

Typowe efekty obserwowane w badaniach

- 📈 wzrost przyrostów
- 📈 poprawa przeżywalności
- 📈 poprawa FCR
- 📈 szybsza adaptacja do pasz suchych

RYBY STARSZE (młodzież, ryby towarowe, tarlaki)

Znaczenie FPH jest bardziej funkcjonalne

- ✓ poprawa smakowości
- ✓ poprawa wykorzystania paszy
- ✓ wsparcie zdrowia jelit
- ✓ wsparcie odporności
- ✓ ograniczenie skutków stresu
- ✓ lepsza kondycja ryb

Typowe efekty obserwowane w badaniach

- 📈 poprawa pobrania paszy
- 📈 poprawa FCR
- 📈 poprawa parametrów odporności
- 📈 poprawa kondycji ryb

EFEKTY ZASTOSOWANIA HYDROLIZATÓW PROTEIN RYBNYCH (FPH) W PASZACH DLA RÓŻNYCH GATUNKÓW RYB

1. WZROST I WYKORZYSTANIE PASZY

✓ POZYTYWNY EFEKT

Łosoś atlantycki (*Salmo salar*)

- wyższe tempo wzrostu
- lepsze wykorzystanie białka (PER)

Okoń morski europejski (*Dicentrarchus labrax*)

- szybszy wzrost
- lepsze przeżycie larw

Barramundi (*Lates calcarifer*)

- poprawa wzrostu przy umiarkowanym dodatku FPH

Dorada czerwona (*Pagrus major*)

- poprawa wzrostu
- lepsze wykorzystanie paszy

Flądra japońska (*Paralichthys olivaceus*)

- poprawa wzrostu
- wyższa retencja białka

Kulik żółty (*Pseudosciaena crocea*)

- wyższe tempo wzrostu

Pomfret złoty (*Trachinotus blochii*)

- poprawa wzrostu

NEGATYWNY EFEKT PRZY WYSOKICH POZIOMACH FPH

Turbot (*Scophthalmus maximus*)

- spadek wzrostu
- pogorszenie wykorzystania paszy

Flądra japońska (*Paralichthys olivaceus*)

- obniżenie wzrostu

Barramundi (*Lates calcarifer*)

- pogorszenie wzrostu

Ateryinka Chapala (*Chirostoma estor*)

- obniżenie wzrostu

2. POBRANIE PASZY I SKŁAD CHEMICZNY CIAŁA

✓ POZYTYWNY EFEKT

Łosoś atlantycki (*Salmo salar*)

- większe pobranie paszy
- lepsze wykorzystanie białka

Flądra japońska (*Paralichthys olivaceus*)

- wyższa retencja białka
- wyższa zawartość białka w ciele

Jesiotr perski (*Acipenser persicus*)

- wzrost zawartości białka w organizmie

Turbot (*Scophthalmus maximus*)

- poprawa składu ciała przy umiarkowanych poziomach FPH

NEGATYWNY EFEKT

Turbot (*Scophthalmus maximus*)

- spadek zawartości białka i tłuszczu przy wysokim poziomie FPH

Jesiotr perski (*Acipenser persicus*)

- spadek zawartości białka przy najwyższych poziomach FPH

3. UKŁAD IMMUNOLOGICZNY I ODPORNOŚĆ

✓ POZYTYWNY EFEKT

Kulik żółty (*Pseudosciaena crocea*)

- ↑ lizozym
- ↑ IgM
- ↑ aktywność dopełniacza

Dorada czerwona (*Pagrus major*)

- ↑ IgM
- ↑ SOD
- ↑ odporność na *Edwardsiella tarda*

Flądra japońska (*Paralichthys olivaceus*)

- ↑ lizozym
- ↑ MPO
- ↑ odporność na *Edwardsiella tarda*

Okoń morski europejski (*Dicentrarchus labrax*)

- ↑ odporność na *Vibrio anguillarum*

Barramundi (*Lates calcarifer*)

- ↑ odporność na *Streptococcus iniae*
- ↓ infekcje *Vibrio harveyi*

Pomfret złoty (*Trachinotus blochii*)

- ↑ odporność na *Streptococcus iniae*

Bass japoński (*Lateolabrax japonicus*)

- ↑ lizozym
- ↑ dopełniacz
- ↑ fagocytoza

BRAK POTWIERDZONEJ POPRAWY ODPORNOŚCI

Łosoś atlantycki (*Salmo salar*)

- brak poprawy przeżywalności po zakażeniu

Dorsz atlantycki (*Gadus morhua*)

- brak trwałej poprawy odporności

Łosoś coho (*Oncorhynchus kisutch*)

- poprawa parametrów odpornościowych, ale bez wzrostu przeżywalności

Jesiotr perski (*Acipenser persicus*)

- brak wpływu na odporność przeciw *Aeromonas hydrophila*

KLUCZOWE WNIOSKI

Optymalne poziomy FPH poprawiają wzrost i wykorzystanie paszy wielu gatunków ryb.

FPH mogą zwiększać aktywność nieswoistego układu odpornościowego i odporność na infekcje.

Efekt jest gatunkowo zależny – nadmierny udział FPH może prowadzić do pogorszenia wyników.

ŹRÓDŁO:

Nguyen M.C., Fotadar R., Giridharan B. (2023). The effects of fish protein hydrolysate as supplementation on growth performance, feed utilization and immunological response in fish: A review. MATEC Web of Conferences 377, 01020.

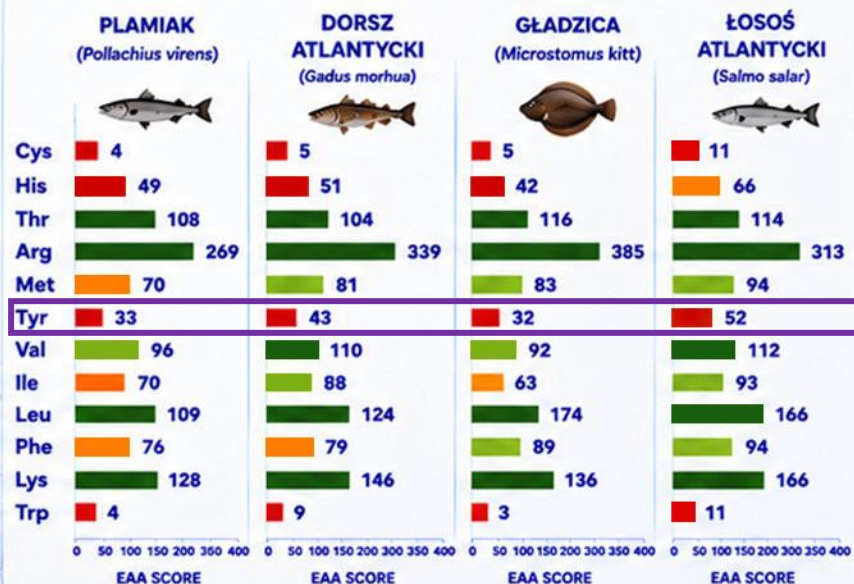

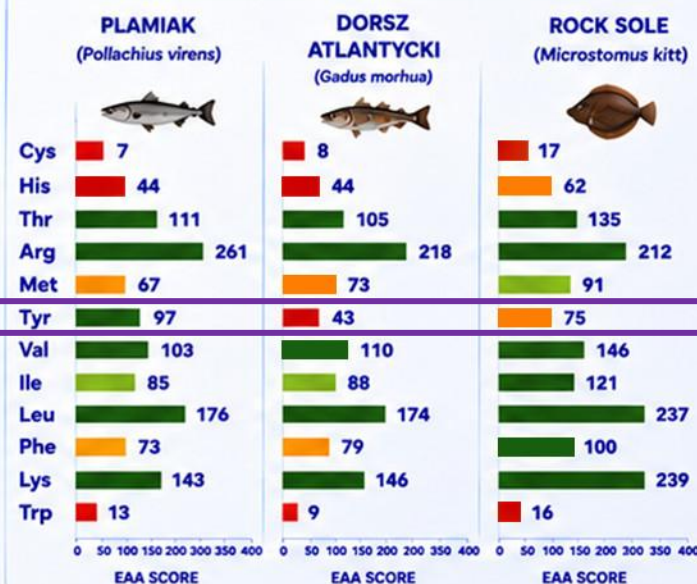
EAA SCORE HYDROLIZATÓW PROTEIN Z RYB

Wyniki badań MIR-PIB – hydroliza bromelainą

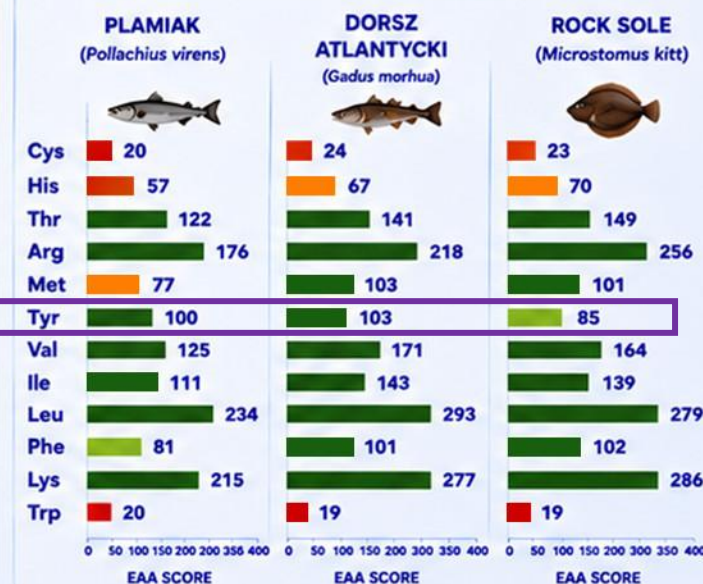
HYDROLIZATY ZE SKÓR (EAA Score)

HYDROLIZATY Z KRĘGOSŁUPÓW (EAA Score)

HYDROLIZATY Z TKANKI MIĘŚNIOWEJ (EAA Score)

Interpretacja EAA Score:

≥ 100

bardzo dobrze dopasowany

80–99

dobrze dopasowany

60–80

średnio dopasowany

< 60

słabo dopasowany

AMINOKWASY Z SCORE < 60 – SKÓRY

- Cys – we wszystkich 4 gatunkach
- His – u dorsza i gładzicy
- Tyr – u plamiaka, dorsza i gładzicy
- Trp – we wszystkich 4 gatunkach

AMINOKWASY Z SCORE < 60 – KRĘGOSŁUPY

- Cys – u plamiaka i dorsza
- His – u plamiaka i dorsza
- Tyr – u dorsza i rock sole
- Trp – we wszystkich 3 gatunkach

AMINOKWASY Z SCORE < 60 – TKANKA MIĘŚNIOWA

- Cys – we wszystkich 3 gatunkach
- Trp – we wszystkich 3 gatunkach

Ograniczeniem hydrolizatów rybnych są aminokwasy siarkowe (Cys), histydyna (His) oraz tryptofan (Trp) – ich niedobór można uzupełnić poprzez suplementację lub łączenie z innymi źródłami białka.

DANE: MIR-PIB (hydroliza bromelainą)

EAA SCORE RÓŻNYCH KOMPONENTÓW PASZ

Wyniki badań MIR-PIB – hydroliza bromelainą

KRĘGOSŁUPY
PLAMIAKA
(*Pollachius virens*)

MACZKA
Z KRYLA
(*Euphausia superba*)

HYDROLIZAT
Z PIÓR

MACZKA
Z LARW MUCHY
(*Hermetia illucens*)

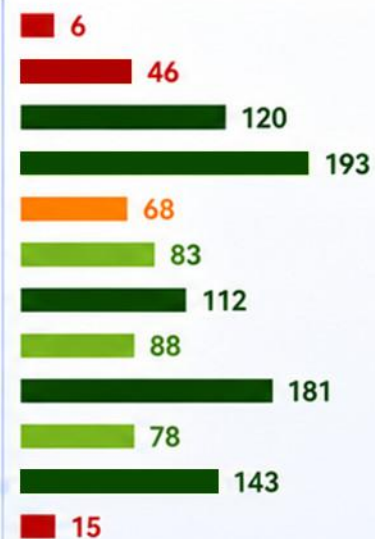

NASIONA
SŁONECZNIKA

AMINOKWASY
NIEZBĘDNE
(EAA)

Cys
His
Thr
Arg
Met
Tyr
Val
Ile
Leu
Phe
Lys
Trp

EAA SCORE (% wartości referencyjnej)

Interpretacja EAA Score:

≥ 100

bardzo dobrze
dopasowany

80–99

dobrze
dopasowany

60–79

średnio
dopasowany

< 60

słabo
dopasowany

EAA Score przedstawia udział aminokwasów niezbędnych (EAA) w stosunku do wartości referencyjnej (%). Im wyższy wynik, tym lepsze dopasowanie składu aminokwasowego do potrzeb ryb.

DANE: MIR-PIB (hydroliza bromelainą)

WYNIKI BADAŃ

dla pstrąga (*Oncorhynchus mykiss*) karmionego dietą z wysoką zawartością białka roślinnego wzbogaconą hydrolizatami protein z kręgosłupów i głów łososia

Czas trwania eksperymentu

90 dni

Wyjściowa masa ryb

149 g

Proteiny roślinne

niska (17%)
zawartość hydrolizatów protein (LH)

wysoka (32%)
zawartość hydrolizatów protein (HH)

Hydrolizaty zastąpiły częściowo białko roślinne w diecie.

WSKAŹNIK	PR (proteiny roślinne)	LH (zawartość 17%)	HH (zawartość 32%)
Masa na koniec eksperymentu (g)	194	283	359
Specyficzny wskaźnik wzrostu (%/dzień)	0,30	0,72	0,98
Efektywność wykorzystania paszy (FCR)	0,57	0,88	0,97
Współczynnik kondycji (K)	1,18	1,30	1,38

WNIOSEK:

Suplementacja hydrolizatami protein z łososia (kręgosłupy i głowy) istotnie poprawiła wszystkie badane wskaźniki u pstrąga tęczowego.

- Wzrost produkcji w akwakulturze jest uwarunkowany m.in. dostępnością składników paszowych, które mają kluczowe znaczenie dla zrównoważonego rozwoju sektora.
- Dostępność komponentów pochodzenia wodnego może stanowić ograniczenie dla dalszego rozwoju akwakultury, co skłania do poszukiwania alternatywnych źródeł białka.
- Dodatkowym kierunkiem poszukiwań jest optymalne wykorzystanie surowców pochodzenia wodnego, w tym produktów ubocznych przetwórstwa, w celu ograniczenia strat i zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów.
- Hydrolizaty protein z ryb pochodzą w dużej mierze z produktów ubocznych przetwórstwa, w przeciwieństwie do mączek rybnych, które niekiedy oparte są o połowy gatunków będących ważnym ogniwem łańcucha pokarmowego w ekosystemach morskich, jak np. **kryl**. Dodatkowo, hydrolizaty protein stanowią komponent funkcjonalny poprawiający właściwości pasz o wysokiej zawartości protein roślinnych. Z tego powodu są zrównoważonym źródłem białka w paszy.
- Obecnie ocena pełnego potencjału hydrolizatów w oparciu o dostępną literaturę naukową jest trudna bo badania są bardzo wybiórcze – najczęściej krótki okres eksperymentu 20–90 dni, niekiedy stosowane są zbyt wysokie poziomy suplementacji.

**MORSKI
INSTYTUT
RYBACKI**

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
BADAWCZY

Fundusze Europejskie
dla Rybactwa

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!

PRZYSZŁOŚĆ AKWAKULTURY

Ostróda, czerwiec 2026

Grafiki wykonane z pomocą AI

